

אוב וידעוניאבן עזרא ויקרא פרק יט

(לא) האבת מגזרת וכאבות חדשים (איוב לב, יט), כי הם עיקר זאת האומנות. והידענים מגזרת דעת, שיבקשו לדעת העתידות. וריקי מוח אמרו לולי שהאבות אמת גם כן דרך הכשוף לא אסרם הכתוב. ואני אומר הפך דבריהם, כי הכתוב לא אסר האמת רק השקר, והעד האלילים והפסילים. ולולי שאין רצוני להאריך הייתי מברר דבר בעלת אוב בראיות גמורות. וטעם אל תפנו ליודע האומנות. וטעם אל תבקשו - לשאול כשאלו. וטעם אני ה' אלהיכם - שלא תבקשו כי אם השם לבדו, והנה הזכיר לטמאה, כי נפש הפונה והמבקשת טמאה היא, כי איננה דבקה בשם:

שמואל א פרק כח

(ה) ויבא שאול את מחנה פלשתים ויבא ויחמד לבו מאד:

(ו) וישאל שאול ביקוק ולא ענהו יקוק גם בחלמות גם באורים גם בנביאים:

(ז) ויאמר שאול לעבדיו בקשו לי אשת בעלת אוב ואלכה אליה ואדרשה בה ויאמרו עבדיו אליו הנה אשת בעלת אוב בעין דור:

(ח) ויתחפש שאול וילבש בגדים אחרים וילך הוא ושני אנשים עמו ויבאו אל האשה לילה ויאמר <קסומי> קסמי נא לי באוב והעלי לי את אשר אמר אליך:

(ט) ותאמר האשה אליו הנה אתה נדעת את אשר עשה שאול אשר הכרית את האבות ואת הידעני מן הארץ ולמה אתה מתבקש בנפשי להמיתני:

(י) וישבע לה שאול ביקוק לאמר חי יקוק אם יקרה עון בדבר הזה:

(יא) ותאמר האשה את מי אעלה לך ויאמר את שמואל העלי לי:

(יב) ותבא האשה את שמואל ותזעק בקול גדול ותאמר האשה אל שאול לאמר למה רמיתני ואתה שאול:

(יג) ויאמר לה המלך אל תיראי כי מה ראית ותאמר האשה אל שאול אלהים ראיתי עלי מן הארץ:

(יד) ויאמר לה מה תארו ותאמר איש זקן עלה והוא עטה מעיל ונדע שאול כי שמואל הוא ויקד אפים ארצה וישתחו: **○**

(טו) ויאמר שמואל אל שאול למה הרגזתני להעלות אתי ויאמר שאול צר לי מאד ופלשתים נלחמים בי ואלהים סר מעלי ולא

ענני עוד גם ביד הנביאים גם בחלמות ואקראה לך להודיעני מה אעשה: **○**

(טז) ויאמר שמואל ולמה תשאלני ויקוק סר מעליך ויהי ערך:

(יז) ויעש יקוק לו באשר דבר בנדי ויקרע יקוק את הממלכה מינדך ויתנה להרעך לדוד:

(יח) באשר לא שמעת בקול יקוק ולא עשית חרון אפו בעמלק על כן הדבר הזה עשה לך יקוק היום הזה:

(יט) ויתן יקוק גם את ישראל עמך ביד פלשתים וימחר אתה ובניך עמי גם את מחנה ישראל ויתן יקוק ביד פלשתים:

(כ) וימחר שאול ויפל מלא קומתו ארצה ויבא מאד מדברי שמואל גם כח לא היה בו כי לא אכל לחם כל היום וכל הלילה:

רד"ק שמואל א פרק כח

(ו) וישאל שאול בה' ולא ענהו - ובדברי הימים אמר ולא דרש בה' אלא כיון שדרש באוב אחר כן כאילו לא דרש בה' שהרי השוה דרישתו באוב בדרישתו בה' ומה שאמר וישאל שאול בה' מפרש אחר כן במה שאל ואמר גם בחלומות גם באורים גם בנביאים וכל גם וגם לרבות האחד על חבירו כמו גם אתה גם בנך גם בן בנך ופירוש בחלומות באנשים שעושין שאלת חלום ומה שאמר באורים והם לא היו אצלו שהרי היו עם אביתר שהיה עם דוד אפשר ששלח שם אנשים לשאול בהם על המלחמה הזאת ופי' בנביאים תלמידי שמואל הנביא כמו שכתוב להקת נביאים נבאים וגו':

(כ) וימחר שאול - מהר להשתחות כנגד שמואל כלומר כנגד הקול שהיה שומע כי הוא לא היה רואהו כמו שעתידיים אנו לפרש:

(כד) ותפהו מצות - ...ואני רואה לפרש הנה מעשה האוב לפי מה שנמצא כתוב אמרו רז"ל בעל אוב זה המדבר מבין הפרקים ומבין אצילי ידיו ידעוני זה המניח עצם חיה ששמה ידוע בפיו ומדברים דברים העתידיים ופירוש מבין הפרקים שמשמיע קול נמוך מבין פרקי איבריו ומתחת שחיו על ידי מעשים שעושה שמקיש בזרועותיו וי"א אף מקטיר קטרת לשד והשד הוא העונה והמדבר ואמרו עוד בעל אוב אחד המעלה בזכורו אחד הנשאל בגלגלת ופי' המעלה בזכורו שמדמה שמעלה המת ומדבר ומשמיע קול מתחת הארץ מעל פי הקבר כדרך ששמע שאול קולו של שמואל והקול נמוך מאד כמו שכתוב והיה כאוב מארץ קולך הנשאל בגלגלת גם הוא יקרא אוב ופירושו שיש עמו גלגלת של אבן שוהם או של זכוכית זכה ועושה מעשים עד שידמה שיוצא קול נמוך מאד וידמה לו באותו הקול שואל ומשיב כן פירשו רז"ל, והרב החכם הגדול רמב"מ ז"ל פירש במעשה אוב בהקשת זרועותיו שאמר שאוחז שרביט של דם בידו ומניפו והוא מדבר בלאט בדברים ידועים אצלם אחרי אשר הקטיר קטורת ידוע אצלם עד שישמע השואל כאילו אחד מדבר עמו ומשיבו על מה שהוא שואל בדברים מתחת לארץ בקול נמוך מאד וכאילו אינו נכר באוזן אלא במחשבה מרגיש בו ופי' מעשה גלגלת שלוקח גלגלת המת ומקטיר לה קטרת ומנחש בה עד שישמע כאלו קול יוצא מתחת שחיו שפל עד מאד ומשיבו ועוד אמרו רז"ל שלשה דברים נאמרו במעלה זכורו המעלה רואהו ואינו שומעו ומי שצריך לו שומעו ואינו רואהו מי שאינו צריך לו לא שומעו ולא רואהו כך שמואל אשה שהעלתהו ראתהו ולא שמעתהו שאול שהיה צריך לו שמעו ולא ראהו ואבנר ועמשה שלא נצטרכו לו לא שמעוהו ולא ראוהו וראינו מחלוקת בין הגאונים בדבר הזה וכלם נשתנו כי מעשה האוב הבל ותוהו ודברי כזב והתול אבל יש מהם אומרים כי לא דבר שמואל עם שאול וחסו ושלום לא עלה שמואל מקברו ולא דבר אבל האשה עשתה הכל ברמאות כי מיד הכירה כי שאול הוא אך להראות לו כי מצד החכמה

הכירה ומצאה דבר זה אמרה למה רמיתני ואתה שאול ודרך בעלת אוב להביא בן אדם שמדבר מתוך מחבואו בלשון נמוך וכאשר בא שאול לדרוש מאתה וראתה אותו נבהל וידעה כי למחר יהיה יוצא למלחמה וכל ישראל היו בפחד גדול וידעה מה שעשה שאול שהרג כהני ה' שמה בפי המגיד הדברים הנאמרים בפרשה ומה שאמר ויאמר שמואל אל שאול על מחשבת שאול כי היה חושב כי שמואל היה המדבר אליו ומה שאמר ולא עשית חרון אפו בעמלק ידוע היה דבר זה כי מאותה שעה אמר לו שמואל וימאסך מהיות מלך ומה שאמר לרעך לדוד ידוע היה זה בכל ישראל כי דוד נמשח למלך ומה שאמר מחר אתה ובניך עמי מדרך סברא אמר זה, זהו פי' רב שמואל בן חפני הגאון ז"ל ואמר אף על פי שמשמעות דברי החכמים ז"ל בגמרא כי אמת היה שהחיתה האשה את שמואל לא יקבלו הדברים במקום שיש מכחישים להם מן השכל אבל רב סעדיה ורב האי הגאונים ז"ל אמרו אמת הוא כי רחוק הוא שתדע האשה העתידות וכן שתחיה היא את המת בחכמת האוב אך הבורא יתברך החיה את שמואל כדי לספר לשאול את כל הקורות העתידות לבא עליו והיא האשה אשר לא ידעה בכל אלה נבהלה כמו שנאמר ותזעק בקול גדול ואשר אמרה האשה את מי אעלה לך דברי התולים הם כי דעתה היה לעשות כמנהגה אלה דבריהם, ויש לתמוה לדברי הגאונים האלה אם הקב"ה החיה את שמואל כדי לספר לשאול הקורות הבאות עליו למה לא אמר לו על ידי חלומות או על ידי אורים או על ידי הנביאים אלא על ידי אשה בעלת אוב ועוד איך היה נעלם משאול שהיה חכם ומלך אשר היו עמו כמה חכמים גדולים אם ענין אוב נעשה על ידי אדם מדבר מתוך מחבואו ומי יאמר שיטעה הוא בזה ואין זה הדעת מקבלו והנכון הוא מה שפירשנו:

רלב"ג שמואל א פרק כח

(ז) בקשו לי אשת בעלת אוב - הנה זה היה חטא עצום ולזה גנה שאול על זה החטא כמו שנזכרו חטאיו וגם שאול באוב לדרוש:

קסמי נא לי באוב - ראוי שתדע כי ענין האוב הוא לעורר הדמיון כדי שיגיע לו מין ממיני הקסם ולזה לא ישמע קולו כי אם לשואל והוא ישמע קול נמוך מאד כאמרו והיה כאוב מארץ קולך וכבר בארנו בשני מספר מלחמות ה' מה שיש בענין ההודעה אשר תגיע בקסם מהחסרון והנה אמרו ז"ל שענין האוב הוא שהמעלה את המת הוא בלתי שומע דבר אבל רואה תמונת המת הוא והשואל לא יראה התמונה ההיא אבל ישמע דברים מה לפי מחשבתו על שאלתו ולזה לא ראה תמונת שמואל זולת האשה אשר העלתה ולא שמעה היא הדברי' אבל שמע אותם שאול כי היא שמה התבודדות בדבר התמונה ההיא ולזה הראתה לה דמיונה אחר עשותה פעולות מה לעורר דמיונה והתבודדות בזה ואולם שאול לבדו שמע אלו הדברים להתבודד דמיונו בדבר השאלה עם מה שעוררה היא דמיונו בפעולות שעשתה ולזה ייוחס זה הקסם לזה ומפני זה אמר קסמי נא לי באוב וידמה כי אחר שעשתה מה שעשת' לעורר זה הקסם נתברר לה מי הוא זה אשר העלתה אותו ושהשואל ממנה זה הוא שאול ולזה זעקה האשה בקול גדול בראותה תמונת מי שהעלתהו כי ממנה התבאר לה שאשר העלתה אותו הוא שמואל הנביא לא איש אחר שיהיה שמו שמואל ושהשואל ממנה הוא שאול: (יט) מחר אתה ובניך עמי - ר"ל שיהיו מתים כמוהו, והנה בענין ההודעה ההיא אשר הגיע לשאול ספקות ראוי שנשתדל בהתרתם, הספק האחד איך יתכן שתגיע נבואה לשמואל אחר המות וזה בלתי אפשר לפי מה שביארנו מענין הנבואה ומהותה בשני מספר מלחמות ה' כל שכן שיגיע ממנו דבור מורגש לשאול עם העדר ממנו כלי הדבור, והספק השני איך יתכן שיגיע באמצעות בהעלאה באוב מאמר כזה שהוא נבואי לפי מה שביארנו מענין אלו ההודעות במאמר השני מספר מלחמות ה', ואנחנו אומרים בהתר הספק הראשון כי על דרך האמת לא הועלה ממנו ולא הגיע ממנו דבור לשאול על דרך האמת אבל היה זה כלו פועל מפעלות הדמיון כמו שזכרנו ומזה הצד הותר הספק הראשון, ואולם הספק השני יותר ממה שאומר והוא כי שאול היה לו כח מה נבואי כאמרו הגם שאול בנביאים והנה עם התעוררות דמיונו מזה הפעל ומה שהתאמ' לו מדברי שמואל בחייו שנתבאר לו מהם שהשם יתברך קרע הממלכה ממנו ונתנה לדוד כמו שאמר שאול לדוד ידעתי כי מלך תמלוך וגו' ונתבאר לו בחוש היות השם יתברך עם דוד והיותו סר ממנו הגיעו מזאת הפעולה כל אלו הדברים הנזכרים פה וקצתם היו נודעים לו קודם זה וקצתם נודעו לו בזה המקום מצד כח מה נבואי והוא אמרו ויתן ה' גם את ישראל ביד פלשתים ומחר אתה ובניך עמי וגו' ובכאן הותרו אלו הספקות באופן שלם לפי הנראה לנו:

משנה מסכת פסחים פרק ד

משנה ט

[י] ששה דברים עשה חזקיה המלך על שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו לו גירר עצמות אביו על מטה של חבלים והודו לו כיתת נחש הנחשת והודו לו גנז ספר רפואות והודו לו על שלשה לא הודו לו קיצץ דלתות של היכל ושיגרן למלך אשור ולא הודו לו סתם מי גיחון העליון ולא הודו לו עיבר ניסן בניסן ולא הודו לו:

רש"י מסכת פסחים דף נו עמוד א

וגנז ספר רפואות - כדכתיב והטוב (והישר) בעיניך עשיתי ואמרינן בברכות שגנז ספר רפואות, לפי שלא היה לבם כנעו על חולים אלא מתרפאין מיד.

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת פסחים פרק ד

[י] הלכה זו היא תוספתא, אבל ראיתי לפרשה ג"כ לפי שיש בה תועליות. ספר רפואות, היה ספר שהיה בו סדר רפואות במה שאין מן הדין להתרפות בו, כגון מה שמדמין בעלי "הטלסמאת" שאם עושין "טלסם" בסדר מסוים

מועיל לחולי פלוני וכיוצא בזה מדברים האסורים, ומחברו לא חברו אלא על דרך הלימוד בטבעי המציאות לא כדי להשתמש במשהו ממה שנכלל בו, וזה מותר כמו שיתבאר לך שדברים שהזהיר ה' מלעשותם מותר ללמדם ולדעת אותם, כי ה' אמר לא תלמד לעשות ובא בקבלה אבל אתה למד להבין ולהורות. וכאשר קלקלו בני אדם ונתרפאו בו גנזו. ואפשר שהיה ספר שיש בו הרכבת סמים המזיקין כגון סם פלוני מרכיבין אותו כך, ומשקין אותו כך, וגורם למחלה זו, ורפואתו בכך וכך, שכשיראה הרופא אותם המחלות ידע שסם פלוני השקוהו ונותן לו דברים נגדיים שיצילוהו, וכאשר קלקלו בני אדם והיו הורגין בו גנזו. ולא הארכתי לדבר בענין זה אלא מפני ששמעתי וגם פירשו לי ששלמה חבר ספר רפואות שאם חלה אדם באיזו מחלה שהיא פנה אליו ועשה כמו שהוא אומר ומתרפא, וראה חזקיה שלא היו בני אדם בוטחים בה' במחלותיהם אלא על ספר הרפואות, עמד וגנזו. ומלבד אפסות דבר זה ומה שיש בו מן ההזיות, הנה ייחסו לחזקיה ולסיעתו שהודו לו סכלות שאין ליחס דוגמתה אלא לגרועים שבהמון. ולפי דמיונם המשובש והמטופש אם רעב אדם ופנה אל הלחם ואכלו שמתרפא מאותו הצער הגדול בלי ספק, האם נאמר שהסיר בטחונו מה', והיו שוטים יאמר להם, כי כמו שאני מודה לה' בעת האוכל שהמציא לי דבר להסיר רעבוני ולהחיותני ולקיימני, כך נודה לו על שהמציא רפואה המרפאה את מחלתי כששתמש בה. ולא הייתי צריך לסתור פירוש זה הגרוע לולי פרסומו.

רמב"ן בראשית הקדמה

וכל הנמסר למשה רבינו בשערי הבינה הכל נכתב בתורה בפירוש או שרמוזה בתיבות או בגימטריאות או בצורת האותיות הכתובות כהלכתן או המשתנות בצורה כגון הלפופות והעקומות וזולתן או בקוצי האותיות ובכתריהם... וכי מנין יבא אליהו בן ברכאל הבוזי ויגלה להם לישראל חדרי בהמות ולויתן ומנין יבא יחזקאל ויגלה להם חדרי מרכבה אלא הה"ד הביאני המלך חדרי כלומר שהכל נלמד מהתורה ושלמה המלך שנתן לו אלהים החכמה והמדע הכל מן התורה הי' לו וממנה למד עד סוף כל התולדות ואפי' כחות העשבים וסגולתם עד שכתב בהם /שכתוב בה/ אפי' ספר רפואות וכענין שכתוב וידבר על העצים מן הארץ אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר וראיתי הספר המתורגם הנקרא חוכמתא רבתא דשלמה וכתוב בו ולא ממקום הות תולדתא חדידתא למלך או לשליט דחדיו מעלנא דכל ב"נ לעלמא ומפקנא שויאת חדיו מיטול כן צלית ואיתיהיבת לי רוחא דחכמתא וקרית ואתית לי רוחא דאידעתא צבית בה יתיר מן שבטא וכרסוותא.

בית הבחירה למאירי מסכת פסחים דף נו עמוד א

ואחר ששה דברים אלו נתגלגלו לששה דברים שעשה חזקיהו מלך יהודה שעל שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו לו ואלו הם גירר עצמות אביו במטה של חבלים כלומר שהוליכו לקבור כאחד העם ולא רצה לקברו בכבוד כדרך שאר מלכים מפני קדוש השם שיתגנה על רשעו ויוסרו הרשעי' וכתת נחש הנחשת שעשה משה מפני שהיו כל ישראל טועים אחריו וגנז ספר רפואות והוא ספר חברוהו חכמי התכונה בעשיית צורות בשעות ידועות על פי מערכת הכוכבי' ומבטי המזלות וכל צורה מהם מועילה לחולי ידוע והוא דבר אסור מן התורה כמו שביארנו בשביעי של סנהדרין ולזה הודו לו בכך וי"מ בספר רפואות שחברו שלמה בטבעי כל הדברים

חתם סופר מסכת פסחים דף נו עמוד א

כיתת נחש הנחשת. בחולין ו' א' אמרי' ע"ז אפשר בא אסא ויהושפט ולא ביערו אלא מקום הניחו לו להתגדר ע"ש ונראה שהיה הנחש הלז לתועלת גדול להמאמיני' בה' ולא טעו אחריו לעשותו ע"ז ולהם היה בזה תועלת גדול לראות כי הוא ית' מחיה בהממית ומרפא בהארס ואם תרצה לעמוד על דברינו תעי' מ"ש רמב"ן בפ' נחש הנחשת כי ההסתכלות בו היתה סכנה עצומה להנשוכי' מהנחש שרף והקב"ה הראה שהוא הרופא נאמן חוץ לטבע המציאות ולכן שמרוהו לדורות שיהיה בזה רפואה להמתפתי' אחר ספר הרפואות להסיר בטחונו מהי"ת יביט בנחש הנחשת וחי חיי נצחי' ישום אל ה' בטחונו וישבחהו על טובתו שהזמין רפואות הללו עמ"ש הרמב"ם בפ' המשנה בשמעת' ואח"כ תעיין ברמב"ן פ' בחוקותי ותהי' רפואה למכתך ולכן לא כתתוהו האשונים אעפ"י שהיה בזה מכשול לרשעים הטועים כל כה"ג אמרי' ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם אבל חזקי' יעץ לגנוז ספר רפואות ותו לא נצטרך לנחש הנחשת ונראה אע"ג דעי"ז איכא ס"נ וכבר רבים מתו ע"י שנגנז אותו הספר מ"מ כיון שעי"ז כתת נחש הנחשת שעבדוהו לע"ז ובמקום ע"ז כתיב בכל נפשכם:

מולך

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף סד עמוד ב

אמר רב יהודה: אינו חייב עד שיעבירונו דרך העברה. היכי דמי? אמר אביי: שרגא דליבני במיצעי, נורא מהאי גיסא ונורא מהאי גיסא, רבא אמר: כמשוורתא דפוריא.

רש"י מסכת סנהדרין דף סד עמוד ב

שרגא דלבני - שורת לבנים גבוה, לבנה על גבי לבנה, והאש מכאן ומכאן ומעבירין עליו ואינו שורפו, מדקתני לקמן: המעביר עצמו פטור, אלמא לאחר העברה הוא חי, והא דאמרינן (סנהדרין סג, ב) גבי חזקיה שסכתו אמו סלמנדרא לאו למולך היה אלא לאלהי ספרוים, דהתם שריפה כתיב.

רבא אמר כמשוורתא דפוריא - אינו מעבירו ברגליו אלא קופץ ברגליו כדרך שהתינוקות קופצין בימי הפורים, שהיתה חפירה בארץ והאש בוער בו והוא קופץ משפה לשפה.
דרך העברתו - עבודתו של מולך.

רש"י ויקרא פרק יח

(כא) למולך - עבודה זרה היא ששמה מולך, וזו היא עבודתה, שמוסר בנו לכומרים ועושין שתי מדורות גדולות ומעבירין את הבן ברגליו בין שתי מדורות האש:
לא תתן - זו היא מסירתו לכומרים:
להעביר למולך - זו (היא) העברת האש:

רמב"ן ויקרא פרק יח

(כא) למולך - עבודה זרה ששמה מולך. והזכירו הכתוב בשם הידיעה, כי היה במצרים ידוע להם. ורבי אברהם אמר כי יתכן שהוא מלכום תועבת בני עמון (מ"ב כג יג). וכן נראה, כי כתוב (מ"א יא ז) אז יבנה שלמה במה לכמוש שקוץ מואב ולמולך שקוץ בני עמון, וגם הוא היה ידוע להם:

וכתב רש"י וזו היא עבודתה, שמוסר בנו לכומרים ועושין שתי מדורות גדולות ומעבירין את הבן ברגליו בין שתי מדורות האש. לא תתן, זהו מסירתו לכומרים. להעביר למולך, זהו העברת מדורת האש. וזה אינו נכון, שהרי אמרו בגמרא סנהדרין (סד ב) העבירו ברגל פטור, אלא כמשוורתא דפוריא שהוא מעבירו בתוך האש ממש. והזכיר בו הכתוב נתינה והעברה באש, שאינו חייב עד שימסרנו לכומרים והעבירו באש, כמו שמפורש בסנהדרין. וכן מה שאמר הרב שמוסרו לכומרים והם מעבירין אותו, וכך כתב אף בפירושו במסכת סנהדרין (שם סד א), ואינו נראה כן מלשונם שם בגמרא, ועוד איך יתחייב הוא מיתה בעבודת אחרים, ולשון הכתוב עצמו מעביר בנו ובתו באש (דברים יח י) כך נדרש שהאב בעצמו מעבירו:

אבל הענין כך הוא, שהאב עצמו מוסרו לכומרים לשם שקוצם, וזהו שכתוב נתן למולך (להלן כ ג), כעין שעושים בפנים, כדכתיב ונתנם אל הכהן (לעיל טו יד). ואולי הכומרים עושין בו תנופה או הגשה לפני המולך, והם מחזירין אותו ליד האב, והוא לוקחו ומעבירו בלהב האש, וזהו מעביר בנו ובתו באש. וכך אמרו בירושלמי (סנהדרין פ"ז ה"י), לעולם אינו חייב עד שימסרנו לכומרים ויטלנו ויעבירונו, כלומר שיטלנו מהם ויעבירונו הוא. אבל לא היה שורפו, שהרי אמרו (סנהדרין סד ב) המעביר את עצמו פטור, שהוא חי אף לאחר העברה, וכך פירוש רש"י:

ועם כל זה הנראה בעיני מהכרע הפסוקים כי היה הבן למאכולת האש, שהכתוב אומר (יחזקאל כג לז) וגם את בניהן אשר ילדו לי העבירו להם לאכלה, ושם (פסוק לט) נאמר ובשחטם את בניהם לגלוליהם, שהיו מעבירין אותו באש עד שישרף או שימות באש והיא שחיטתו, כי הלשון הזה "העבירו להם" במולך הוא, ואמר בו הכתוב "לאכלה", והזכיר בו שחיטה, אם כן מה שאמר "כמשוורתא דפוריא", לומר שהיו מעבירין אותו על השלהבת פעמים רבות והוא מת בלהב האש. והנה הוא חייב בדין התורה משעת העברה הראשונה משתמשול בו האור, כגון שנתפס האש באחד מאיבריו, ולכך הוצרכו לומר שהמעביר עצמו פטור, אבל היה האש אוכלת בו כי זה היה קרבנם למולך:

ולשון "מעביר באש" יאמר בכל מקום על הדבר שהוא בוער באש ואינו אוכל, מפני שנותנים אותו באש ומעבירים אותו ממנו ואינו נעשה אפר כנשרפים, כענין כלי הגוים שמלבנין אותו באש שנאמר בהן (במדבר לא כג) תעבירו באש וטהר. ואמר בבני עמון (ש"ב יב לא) והעביר אותם במלבן, לומר ששרף אותן כאשר יעשו הלבנים במלבן. אם כן מעביר בנו ובתו באש היא נתינתו באש שתמשול בו האור, לא העברה בעלמא, והיא העברה הנזכרת במולך, שהיא באש על דעת רבותינו, שלמדו בגזרה שוה העברה העברה, מה להלן באש אף כאן באש, מה כאן למולך אף להלן למולך. וראיה לדבריהם, שכתוב ביאשיהו (מ"ב כג י) וטמא את התפת אשר בגיא בן הנום לבלתי להעביר איש את בנו ואת בתו באש למולך, אם כן העברה הנזכרת במולך היא באש, וכן כתוב במנשה (דהי"ב לג ו) והוא העביר את בניו באש בגיא בן הנום. ומצאתי שכתוב באחז (מ"ב טז ג) וגם את בנו העביר באש כתועבות הגוים אשר הוריש ה' אותם מפני בני ישראל, ובדברי הימים (ב כח ג) נאמר ויבער את בניו באש כתועבות הגוים אשר הוריש, אם כן ההעברה היא הבערה באש ממש:

ומה שאמר הכתוב (מ"ב יז לא) והספרים שורפים את בניהם באש לאדרמלך וענמלך אלהי ספרים, היא עבודה זרה אחרת שעבודתה לשרוף אותם לגמרי כעולה. וכן היו עושין לבעל, כמו שכתוב בירמיהו (יט ב) ויצאת אל גיא בן הנום, ושם (פסוקים ד ה) כתיב ומלאו את המקום הזה דם נקיים ובנו את במות הבעל לשרוף את בניהם באש עולות לבעל אשר לא צייתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי. ועוד כתיב (שם לב לה) ויבנו את במות הבעל אשר בגיא בן הנום להעביר את בניהם ואת בנותיהם למולך אשר לא צייתים ולא עלתה על לבי לעשות התועבה הזאת. אבל מפני ששני הפסוקים האלה בבמות הבעל ושניהם בגיא בן הנום והאזהרה בשניהם אשר לא צייתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי, ושם במקום ההוא הטמא היה שם מולך כמו שכתוב ביאשיהו, נראה מכל זה שהיו שורפין את בניהם עולות למולך והוא הבעל, ושניהם לשון קרוב במלכות ואדנות. ואינו בעל פעור ובעל זבוב, כי זה יקרא הבעל סתם כאשר יקרא המולך. אבל הזכיר בו הכתוב העברה, כי עיקר עבודתו בהעברה משתמשול בו האור, ותקרא שריפה כי ימותו שם, ולכך יקראו עולות:

וכן אני סובר, כי אלהי ספרים הוא המולך, כי הכנוי בהם מלך, אבל היו שניהם נעבדים, כנו לאחד אדר בלשון כבוד, ולשני מלשון עונה, ושתפו בשניהם מלך והוא כמו מולך, והשריפה היא מיתתם באש כאשר פירשתי. ואם נאמר שהשקוצים האלה אינם המולך, יתכן כי בעבור היות עבודתם בבנים ובבנות להביאם באש כענין שאמר במולך, ישתפו בהם שמו מלך ובעל, ואין עבודתם שוה, כי המולך בהעברה, ואלהי ספרים בשריפה, והבעל בשחיטה

ושריפה כעולות. ונאמר שהיו במקום התופת אשר בגיא בן הנום במות לבעל, ושם (נאמר) [מנשה] עוד מולך. ומה שאמר הכתוב ויבנו את במות הבעל אשר בגיא בן הנום להעביר את בניהם למולך, יהיה פירושו ולהעביר את בניהם למולך: **ורבותינו אמרו (סנהדרין סג ב) אף חזקיה מלך יהודה ביקש אביו לעשות לו כן, שישרוף אותו באש, אלא שסכתו אמו בשמן סלמנדרא, והנה אחז למולך העביר אותו כדכתיב וגם את בנו העביר באש כתועבות הגוים אשר הוריש ה' מפני בני ישראל, וזהו הלשון הכתוב במולך, אם כן היא הבערה שתמשול בו האור וימות, וניצל הצדיק בסלמנדרא הזו שבראה הקב"ה בעבורו:**

ועל דרך הפשט אמרו, כי מעביר בנו ובתו באש מין ממיני הכשפים, כי בענין הכשוף נאמר (דברים יח י) לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קוסם קסמים מעוון ומנחש ומכשף, ואמר במנשה (דהי"ב לג ו) והוא העביר את בניו באש בגיא בן הנום ועונן ונחש וכשף ועשה אוב וידעוני, וכתוב (מ"ב יז יז) ויעבירו את בניהם ואת בנותיהם באש ויקסמו קסמים וינחשו, והמולך היא עבודה זרה שמקריבין לו הקטנים. אבל אחר שמצאנו כתוב (שם כג י) לבלתי להעביר איש את בנו ואת בתו באש למולך, נאמנו דברי רבותינו שהכל למולך באש:

אבל יתכן שהיתה העבודה היא להם לקסום שוא, והיו מתנבאים בה כפי סכלותם, והם נביאי הבעל המקריבים לו הבנים והבנות ויראו להם חלומות שוא ומקסם כזב, ולכן תיחס התורה ענין המולך בענין הקסמים, כי בכאן (להלן כ ו) סמך אל הנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים, ובמשנה תורה כל הפרשה במתנבאים לדעת העתידות בשקר: והנה הזכיר הכתוב כי העברת הזרע למולך הוא חלול השם, ובפרשה האחרת (להלן כ ג) מוסיף למען טמא את מקדשי ולחלל את שם קדשי, ואולי טעמו, למען טמא את העם המקודש לשמי שצויתי (לעיל יא מד) והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה' מקדשכם. ולחלל את שם קדשי, בעברם על העבירה החמורה לפני, כי כן יאמר בעבירות החמורות, ואיש ואביו ילכו אל הנערה למען חלל את שם קדשי (עמוס ב ז). ויתכן שיאמר כן, מפני שהמקריב מזרעו למולך ואחר כן יבא אל מקדש ה' להקריב קרבן מטמא את המקדש, כי קרבנותיו טמאים ותועבה לשם, והוא עצמו טמא לעולם שנטמא ברעה שעשה, כמו שאמר באוב וידעוני לטמאה בהם (להלן יט לא), וכתוב ובגילוליהם טמאוהו (יחזקאל לו יח): והזכיר בו חלול השם, כי כאשר ישמעו הגוים שכבד את המולך בזרעו ויקריב מבהמתו קרבן לשם הוא חלול השם, וזהו שאמר הנביא (שם כג לז לח) וגם את בניהן אשר ילדו לי העבירו להם לאכלה, עוד זאת עשו לי טמאו את מקדשי ביום ההוא. ואמר (פסוק לט) ובשחטם את בניהם לגלוליהם ויבאו אל מקדשי ביום ההוא לחללו והנה כה עשו בתוך ביתי: ועל דרך האמת ישראל זרע הקודש נולדים בבית ה', וזה טעם "אשר ילדו לי", והנה המקריב אותו למולך מטמא מקדשו ומחלל שמו הגדול, כלשון ולא יחלל זרעו בעמיו (להלן כא טו). ולכך אמר בו, ואני אתן את פני באיש ההוא (שם כ ג), ושמתי אני את פני באיש ההוא (שם פסוק ה), והמשכיל יבין:

גמרא שהושמט ע"י הצנזורה

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף סז עמוד א (כ"י ויניציאה)

...וכן עשו לבן סטדא בלוד ותלאוהו בערב הפסח. בן סטדא בן פנדירא הוא אמר רב חסדא בעל סטדא בועל פנדירא בעל פפום בן יהודה הוא אלא אימא אמו סטדא אמו מרים מגדלא נשיא הואי כדאמרי בפומבדיתא סטת דא מבעלה:

רש"י מסכת סנהדרין דף סז עמוד א (כ"י ויניציאה)

בן סטדא. בעל אמו סטדא שמו: סטת דא. על שם שזינתה קרי לה הכי: